

Warszawa, 5.11.2025 r.

**Recenzja w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
mgr Joanny Knitter-Posiewnik w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

dr hab. Anna Stępniewska - Gadt
Akademia Muzyczna
im. Karola Szymanowskiego w Katowicach
Wydział Jazzu i Muzyki Rozrywkowej
e-mail: a.stepniewska@am.katowice.pl

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, na podstawie pisma z dnia 29.września 2025 roku.

Zlecenie podjęłam w związku z decyzją Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii o wyznaczeniu recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora sztuki Pani mgr **Joanny Knitter-Posiewnik** w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Pismo nadesłane przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, prof dr hab Przemysława Stanisławskiego, zawierało informację o wyznaczeniu mnie na recenzentkę powyższej pracy doktorskiej oraz prośbę o ocenę merytoryczną przedstawionej pracy zawierającą konkluzję spełnienia warunków określonych w art. 189 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.).

Podstawowe dane o doktorantce

Pani Magister Joanna Knitter-Posiewnik jest wokalistką, autorką tekstów i muzyki. Oprócz działalności artystycznej jest także nauczycielem i chętnie dzieli się swoją wiedzą oraz doświadczeniem na Akademii Muzycznej w Gdańsku, a także w Open Voice Studio i w Centrum

Muzycznym Virtuo. Od najmłodszych lat była intensywnie związana z Trójmiejskim środowiskiem jazzowym i bluesowym. Obecnie jest nie tylko aktywnym muzykiem, ale również promotorem i organizatorką wydarzeń artystycznych, m.in.: Zaduszek Jazzowych u Franciszkanów i w Redzie. Jest także dyrektorem muzycznym festiwalu Jazz4Rare (Gdynia).

Po ukończeniu II Liceum Ogólnokształcącego w Pruszczu Gdańskim, podjęła edukację na wydziale filologii polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, a później rozpoczęła studia na Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, którą ukończyła w roku 2013. Najważniejszą część jej rozwoju trwa nadal i dokonuje się na scenie. Pani magister wskazuje rok 2003 jako początek swojej aktywności zawodowej. Najważniejsze zespoły w jej dotychczasowej działalności to: Take it easy (który współtworzy z Przemkiem Dyakowskim i z którym zarejestrowała 6 albumów), The Moongang, z którym nagrała płytę „Taxi” oraz zespół Joanna Knitter Blues & Folk Connection. Zwłaszcza ta trzecia formacja, zdaje się tworzyć muzykę najbliższą jej sercu i z tym właśnie zespołem zdobyła I miejsce na kultowym Rawa Blues Festiwal oraz na czeskim festiwalu Blues Aperitiv. Formacja ma w swoim dorobku trzy albumy autorskie: „Cruel, cruel world”; „Hard, hard Times” oraz „Arethy”. Najwięcej koncertów, w tym poza granicami kraju, zagrała jednak z zespołem country – Jo & Lazy Fellow.

Pani Magister ma w swoim dorobku stałą współpracę z Polską Filharmonią Kameralną Sopot pod dyr. Wojciecha Rajskiego, Leszkiem Kułakowskim, big bandem Jana Konopa oraz Męskim Chórem Szantowym „Zawisza Czarny”. W 2023 roku dołączyła do projektu „The best of Tina”, w którym śpiewa piosenki amerykańskiej artystki Tiny Turner w aranżacjach Krzysztofa Falkowskiego.

Jej zainteresowania poza jazzem, bluesem i country, sięgają również do musicalu. W roku 2005 zagrała rolę Joanne w musicalu „Rent”, a cztery lata później wyreżyserowała i zagrała rolę Sally Bowles w musicalu „Cabaret”.

Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej doktorantki

Zwłaszcza rozdział pierwszy i drugi pisemnej części pracy doktorskiej, wskazują na duże rozeznanie i wiedzę Pani Magister. Powołując się na podręczniki historii jazzu Andrzeja Schmidta i profesora Jacka Niedzieli, w sposób klarowny przedstawia ona zarys historyczny oraz proces powstawania bluesa, wywodząc go najpierw się z Afryki, a później kształtowanego przez wpływy kulturowe w Ameryce tj. Spirituals oraz Moans. Dokładnie opisana budowa i odmiany bluesa pozwalają dostrzec różnorodność tego gatunku i wpływy zarówno szerokości geograficznej jak i zmian społecznych na jego aktualne formy. W kontekście pracy szczególnie ciekawy zdaje się być podrozdział dotyczący głosu ludzkiego, jego roli i charakterystyki. Rozdział drugi to z kolei opowieść o kobiecej scenie bluesowej, od jej początków i pierwszych rejestracji, poprzez przedstawienie kluczowych postaci i analizę tekstów. Pani Magister szczególnie mocno podkreśla swobodę obyczajową kobiet i niezwykłą odwagę w podejmowaniu tematów miłości, romansów, alkoholu i narkotyków, prostytucji, związków homoseksualnych i przemocy. Szczególne zauroczenie gatunkiem daje się zauważyć w części dotyczącej nowszej sceny bluesowej. Pani

Pani Joanna wskazuje na twórczość Memphis Minnie, Etty James, Arethy Franklin i Bonnie Raitt, które są ikonicznymi postaciami dalece wybiegającymi poza obszar gatunku, i które weszły w poczet najznamienitszych nazwisk popkultury. O wiedzy i rozeznaniu w temacie współczesnej sceny bluesowej świadczy natomiast wspomnienie o dwóch artystkach młodszego pokolenia: Susan Tedeschi i Beth Hart.

Pani Magister swobodnie porusza się zarówno po zagadnieniach dotyczących historii bluesa, jak i działalności współczesnej kobiecej sceny bluesowej. Posiada również merytoryczną wiedzę w zakresie techniki głosu. Świadomie korzysta i wplata do swojej dysertacji zagadnienia dotyczące elementów dzieła muzycznego: melodyki np.: ozdobniki i melorecytacje, rytmiki - podkreślenie charakterystycznego feelingu wykonawcy (lay back), zagadnienia dotyczące zróżnicowania dynamicznego i agogicznego, także zmiennej artykulacji i kolorystyki. Na ile to możliwe w gatunku posiłkującym się przede wszystkim ekspresją wykonawczą i improwizacją, starannie dokonuje analiz utworów. Bierze od uwagę zarówno budowę formalną jak i warstwę liryczną, co zdaje się mieć ogromny wpływ zarówno na sam proces komponowania jak i ekspresję wykonawczą. Szczególnym w tym kontekście staje się fakt umiejętności Pani Joanny. Jest ona nie tylko znakomitą wokalistką, ale przede wszystkim świadomym muzykiem i autorką wykonywanych przez siebie piosenek, i to zarówno w warstwie słowa jak i dźwięku.

Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej przez doktoranta

Przedstawiona dysertacja, wskazane inspiracje i część muzyczna, pozwalają z całym przekonaniem stwierdzić, iż Pani Magister posiada kwalifikacje i doświadczenie do samodzielnej pracy naukowej i artystycznej.

Ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne dokonanie artystyczne

Pani Joanny Knitter-Posiewnik w nowym ujęciu przedstawia zagadnienia działalności kobiet w patriarchalnym środowisku artystów bluesowych. Rozprawa zbudowana jest ze wstępu, trzech kolejnych rozdziałów oraz zakończenia. Pierwsze dwie części są raczej informacyjne i służą przedstawieniu kontekstu historycznego, budowy formalnej bluesa i jego rodzajów a także specyfiki wykonawstwa wokalnego. Stąd autorka dysertacji płynnie przechodzi do przedstawicielek kobiecej sceny bluesowej. Ciekawy wydaje się zwłaszcza aspekt tematyki kompozycji, które dalece odbiegają od spraw domowych i roli matki. Ta część życia artystek została zupełnie pominięta jako inspiracja do powstawania piosenek. O wiele częściej są to tematy nieszczęśliwych miłości, uzależnień i przemocy. W ujęciu pracy doktorskiej Pani Magister Joanny Knitter-Posiewnik, kobiety stają się równorzędnymi partnerkami scenicznymi mężczyzn, przejmując jednocześnie ich cechy, stają się samodzielne, silne, czasem nawet agresywne i dominujące. W tym kontekście niezwykle interesujące zdaje się być przedstawienie młodszych wykonawczyń, które będąc charyzmatycznymi liderkami zespołów, nie muszą już tracić swojej kobiecości i delikatności, by stać na scenie.

W części trzeciej pracy szybujemy już poprzez kolejne kompozycje Pani Magister. Zapis dzieła artystycznego będących częścią rozprawy to dziesięć autorskich kompozycji (oraz Krzysztof

Paul widniejący jako współautor jednej z nich). Materiał zarejestrowany został we wrześniu 2024 roku na tzw.setkę, co z pewnością wpłynęło pozytywnie na efekt końcowy i stanowi dowód na umiejętności zaangażowanych artystów. Pierwszy z utworów - „**Podróż**” inspirowany był postacią Billie Holliday. Zarówno warstwa tekstowa jak i umiarkowane tempo, nawiązują do popularnego motywu życia jako podróży i spełnionej, szczęśliwej miłości, która objawia się wspólnym przeżywaniem każdego dnia. Różnorodność użycia rejestrów i środki wykonawcze - bluenoty, glisy, podjazdy i charakterystyczna chrypka, a także bluesowy drive, od razu przywodzą na myśl najlepsze wzorce gatunku. Szczególnie trudne wydaje się użycie języka polskiego, który jako język wielosylabowy, potrafi sprawiać wiele trudności akcentowych. Pani Joanna stosując na końcach fraz słowa jednosylabowe np.: „jest”, „nie”, „cel”, „tak”, „sam”, „chcę”, znakomicie osadza niewygodny język polski w trójkowym rytmie bluesowym. W utworze „**Pookie, you are so boring!**” Pani Magister pokazuje cały wachlarz swoich umiejętności muzycznych i pulsujący drive, ale także poczucie humoru i dystans. Szeroka tesytura użytego głosu, barwa, swoboda wykonawcza i feeling, potwierdzają słuszność otrzymywanych nagród i wyróżnień. Mimo, że utwór został napisany przez artystkę z Polski, daje się odczuć ducha najlepszych wzorców gatunku zza oceanu. W pracy wspomniane są inspiracje utworem Sweet Home Chicago, muszę przyznać, że wstęp i charakterystyczna zadra gitary dodatkowo powiodła moje skojarzenia w stronę tragicznie zmarłego Steve Ray Vaughana i Double Trouble. Również warstwa tekstowa nawiązuje do podstaw gatunku, mowa tu bowiem o potrzebie zmiany w relacji, znudzeniu partnerem i potrzebą szaleństwa. Utwór „**Łańcuch**” to blues, którego tytuł i słowa inspirowane są *Chain of tools* Arethy Franklin. Opowiada o starych przyzwyczajeniach i niemożności wyjścia z impasu, w którym utknęły bliskie sobie osoby. Zupełnie inaczej brzmi ostatnia zwrotka po solo, gdy artystka śpiewa o przebudzeniu i nowym stanie „rozanielenia”. Utwór jest również nawiązaniem do twórczości Tadeusza Nalepy, które Pani Joanna uznaje za inspirujące i ważne w rozwoju polskiej sceny bluesowej. Piosenka „**Sophe**” jest szczególna ze względu na tytułową postać i bolesne emocje towarzyszące powstaniu utworu. Mimo całego bólu i tęsknoty, który Pani Magister wnosi do utworu, dzięki akordom durowym wykonanie sprawia wrażenie pełnego nadziei i nie pozwala zamknąć się słuchaczowi w rozpacz. Po intensywnym i pełnym emocji śpiewie, wykorzystującym głównie rejestr piersiowy, poruszające wrażenie robi ostatnie zdanie wypowiedziane z czułością i bez towarzyszenia zespołu, w ciszy. Autorem muzyki do kolejnego utworu „**Dreszcz rozkoszy**” jest Krzysztof Paul, tekst polski napisała Pani Joanna Knitter-Posiewnik. Słowa nawiązują do fizycznej relacji damsko - męskiej, a tytuł wykorzystuje w sposób zabawny grę między słowami deszcz i dreszcz, które naprzemiennie pojawiają się w końcowej części utworu. Powtarzany riff gitary stanowi fundament dla całej kompozycji, po którym odważnie porusza się głos. Wrażenie robi zwłaszcza pierwsza długa fraza i skok między drugim, a trzecim dźwiękiem. Tego rodzaju linia melodyczna wymaga dużych umiejętności technicznych zarówno pod względem operowania rejestrami jak i oddechu, Pani Magister radzi sobie z tymi zagadnieniami w sposób imponujący. Kolejny utwór to „**Burning Love**” zainspirowany twórczością Beth Hart oraz Susan Tedeschi. Pani Magister jest autorką zarówno muzyki jak i tekstu w języku angielskim. Utwór śpiewany mocnym rejestrem piersiowym, ma bardzo rozbudowany ambitus g - D3, wrażenie robią zwłaszcza momenty powyżej E2, gdzie głos Pani Joanny przywodzi na myśl Lisę Fischer towarzyszącą zespołowi The Rolling Stones

podczas trasy albumu „Bridges to Babilon”. Piosenkę „**Do siebie**” rozpoczyna funkowy riff, który pojawia się wielokrotnie w trakcie całego utworu. Warstwa słowna jest odbiciem rozmów z kobietami, swego rodzaju rozliczeniem z rolą niesioną w społeczeństwie i wzorcem postępowania pełnym poświęcenia i oddania. Najpierw został napisany tekst, później muzyka, która, jak przyznaje Pani Magister, wielokrotnie zmieniała swój kształt. W ostatniej części utworu pojawia się scat, w którym wokalistka posługuje się głównie pentatoniką i skalą bluesową. Kolejny autorski utwór - „**Światło Księżyca**” został słusznie doceniony przez redaktora Wojciecha Manna, znanego ze swojego rozeznania w świecie muzyki bluesowej. Utwór rozpoczyna refren z nośnymi frazami - „Dotykam Cię światłem księżyca, dotykam Cię blaskiem gwiazd”.

Kompozycja sięgająca po inspirację depresyjnym, pełnym cierpienia, rdzennym bluesem to „Blue Devils”. Refren ma formę jedenastotaktową, zwrotka natomiast ma osiem taktów. Chrypa w głosie dodaje utworowi dramatyzmu i rozpaczliwego charakteru. Kończące frazy wibrato o szerokim ambitusie, przywodzi na myśl to stosowane przez Tinę Turner. Takie wibrato pojawia się m.in. na słowie: „sadness”, „die”, choć autorka pracy przyznaje się raczej do inspiracji śpiewem Thelmy Houston, która towarzyszyła Scottowi Hendersonowi na płycie *Tore Down House*. Bez względu na inspirację śpiew jest przesycony bólem, a wielokrotnie powtarzana fraza „*I think I'm going to die*” nie pozostawia złudzeń co do stanu emocjonalnego. Głos momentami wydobywany w melodeklamacyjny sposób i z załamywaniami, staje się przejmujący i osobisty w przekazie. Podobnie jak w poprzednim utworze jest tu wiele glissów, podciągnięć dźwięków, zaplanowanych bluenotów. Ostatni z utworów „**I know it's me**” wywodzi się z fascynacji bluesem Bo Didley'a *Who do you love*. To zdanie staje się również motywem przewodnim refrenu. Utwór nawiązuje do stylu nowoorleańskiego i od początku miał za zadanie wciągnięcie publiczności do wspólnego śpiewu i zabawy.

Całość wysłuchanego materiału muzycznego łączy swoboda wykonawcza, muzykalność, świadomość techniki i narzędzi, a przede wszystkim nieskrępowana fascynacja gatunkiem bluesa. Wśród elementów wykorzystywanych przez głos są: charakterystyczna chryпка i piasek w barwie głosu, ozdobniki, parlando, zawołania, krzyki, swobodne mieszanie rejestrów, bluenoty, podjazdy i glisy, posługiwanie się skalą bluesową i pentatoniką, swoboda interpretacyjna, spontaniczność wykonania, feeling z laybackiem. Większość utworów ma szeroki i imponujący ambitus, wynikający z improwizacji i spontaniczności. Wszystko to prowadzi do dużej ekspresji i emocji, które są istotą wykonawstwa bluesa.

Część pisemną pracy kończy cytat, który staje się najlepszym podsumowaniem całej rozprawy doktorskiej, a który autorka pracy uznaje za kluczowy w decyzji o związaniu swojego życia z bluesem. Niech zatem będzie to również moje zakończenie recenzji: „*blues to dojrzała duchowa odpowiedź na okoliczności życiowe w świecie pełnym tragedii i cierpienia. Wszyscy powinniśmy pielęgnować wrażliwość na bluesa, aby odnaleźć się w rzeczywistości. Blues pomaga nam pozostać ludźmi (...) Śpiewanie bluesa pokazuje również, że rozumiesz, jak smutna może być miłość, pełna pytań i sprzeczności. To, co kochasz najbardziej, może boleć najbardziej, a kiedy boli, śpiewanie bluesa pokazuje odwagę i głębię*”.

Konkluzja

Stwierdzam, iż recenzowana praca spełnia wszystkie wymogi Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, co uzasadnia postawienie wniosku o przyjęcie rozprawy doktorskiej, dopuszczenie jej do publicznej obrony i kontynuowanie czynności w ramach postępowania doktorskiego mgr **Joanny Knitter-Posiewnik**.

dr hab. Anna Stępniewska - Gadt